

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΒΕΡΩΦ

ΛΟΓΟΣ

ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΟΣ ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣ ΤΗΙ 26 ΜΑΪΟΥ 1902

ΕΝ ΤΩΙ ΝΑΩΙ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ

ΥΠΟ

ΑΝΑΣΤ. Κ. ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΥ

(Ἐξεδόθη δαπάναις τοῦ Μετσοβίου Πολυτεχνείου).

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ "ΕΣΤΙΑ",

Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ

1902

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΒΕΡΩΦ

ΛΟΓΟΣ

ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΟΣ ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣ ΤΗΙ 26 ΜΑΪΟΥ 1902

ΕΝ ΤΩΙ ΝΑΩΙ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ

ΥΠΟ

ΑΝΑΣΤ. Κ. ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΥ

(Ἐξεδόθη δαπάναις τοῦ Μετσοβίου Πολυτεχνείου).

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Α. ΠΑΠΑΚΩΣΤΑ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ "ΕΣΤΙΑ",
Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ
1902

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΕΡΕΥΝΟΘΕΚΕ

120002

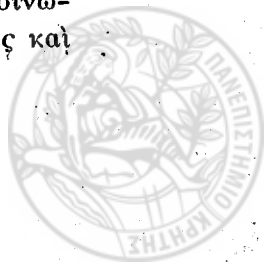

„ Ως φοβερός ό τόπος ούτος ! “

Όποϊον σεβασμόν επιβάλλει ό μυστηριώδης θόλος του Ναού, όποϊαν συγκίνησιν προκαλεϊ έν τῇ ψυχῇ του εισερχομένου τó τέμενος τῆς λατρείας !

Όκλάζει τó πληθος των άγρίων Έθνικων ένόπιον του βωμου, συγκλονεϊται ό προσερχόμενος εις τον Παρθενώνα πληθυσμος των άρχαϊων Άθηνων και σήμεραν εισέτι πᾶς επισκεπτόμενος τὰ έρείπια αυτου γοντεύεται, ώσει την δια των αιώνων παραμείνασαν υπ' αυτα πνοην πανδήμου μεταρσιώσεως εισπνέων.

Εϊτε χαράς άφορμη εϊτε λύπης φέρει τὰ βήματα ημων εις τον μυστηριώδη τόπον τουτον τῆς λατρείας, — γλυκὺ αϊσθημα άφοσιώσεως, έγκαρτερήσεως και παραμυθίας αυθωρει καταλαμβάνει ημας και άόρατοι άκτινες αγάπης, ην μόνη ή Χριστιανωσύνη, ή ύψιστη των θρησκειων, επίσταται πανταχου νά διαχέρη, διαποτίζουσιν ημας, άμα ως τον ούδόν του χριστιανικου ναου υπερβώμεν. Έκ του λίκνου ένταυθα τó πρώτον άγόμεθα, δεχόμενοι τó χρισμα του μέλους τῆς κοινωvίας τὰ μυστήρια τῆς βαπτίσεως, τῆς μεταλήψεως και

τοῦ γάμου ἐνταῦθα τελοῦνται· ἐντεῦθεν δὲ διέρχεται τὸ φέρετρον ἡμῶν εἰς τὸν τάφον ἀγομένων. Τὰ σπουδαιότερα γεγονότα τοῦ βίου ἐν τῷ ναῷ ἄρχονται καὶ λήγουσιν, ἐν αὐτῷ οἶονεὶ ἐγγύτερον τοῦ Ἐψίστου τυγχάνοντες, συγκινούμεθα καὶ εὐλαβούμεθα. Διὰ τοῦτο καὶ τὰς ἐπιμνημοσύνης δεήσεις ὑπὲρ τῶν ἀποδημησάντων ἐν τῷ ναῷ τελοῦμεν καὶ ἐνταῦθα τὸ ὕστατον μνημονεύονται καὶ ἀκούονται ὑπὸ τῶν ὑπολειπομένων, τῶν ἐξ εὐγνωμοσύνης καὶ σεβασμοῦ εὐχομένων. αἱ κατὰ τὸν βίον πράξεις καὶ ἀρεταὶ ἐκείνων. Ἐνέχουσι δὲ αἱ ἐπιμνημόσυνοι αὐταὶ συναθροίσεις ἐν τῷ ναῷ τὴν μυστηριώδες, ὡς προσπελάζουσαι καὶ ἐντείνουσαι τὴν ψυχὴν ἡμῶν πρὸς τὸ ἀγνωστον καὶ ὡς ἐνισχύουσαι τὸ πλατωνικὸν ἐν ἡμῖν αἶσθημα τῆς ἀθανασίας, ἧς ἡ ἐλπίς βελτιοῖ καὶ σώζει τοὺς θνητοὺς καὶ διδάσκει τὴν κοινωνίαν νὰ ἐκτιμᾷ τὴν ἀρετὴν καὶ νὰ τιμᾷ τοὺς ἐναρέτους.

Μακάριοι ἐκεῖνοι, ὧν αἱ ἀρεταὶ δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην ἀναζητήσεως καὶ ὑπομνήσεως, ὅπως μὴ λησμονηθῶσιν, ἀλλ' ὧν ἡ μνήμη καὶ τὰ ἔργα βιοῦσιν ἕσαεὶ καὶ πέραν τοῦ τάφου καὶ ἐφ' ὅσον θὰ ὑφίσταται ἡ ἀνθρωπότης. Μακάρια δὲ καὶ τὰ ἔθνη, δι' ἃ ἡ ὑπαρξὶς τοιούτων ἀνδρῶν δηλοῖ παγίωσιν τῆς ἰδίας ἐαυτῶν ὑπάρξεως!

Τοιούτου ἀνδρός, τοῦ μεγατίμου ἐθνικοῦ εὐεργέτου **Γεωργίου Ἀβέρωφ**, τελεῖ μνημόσυνον σήμερον τὸ Ἔθνος, λαβόντος τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ παρ' αὐτοῦ εὐεργετηθέντος **Πολυτεχνείου**.

Ἄνδρας μεγάλους πολλοὺς μέτροι τοῦδε ἐξέθρεψεν ἡ Ἑλλάς, βασιλεῖς, ἄρχοντας, στρατηγοὺς, σοφοὺς, ῥήτορας καὶ ποιητὰς, ἀλλ' οὐδαμῶς ἀπομακρυνόμεθα τῆς ἀληθείας ἀναστρέφοντες τοὺς ὄρους καὶ διατεινόμενοι

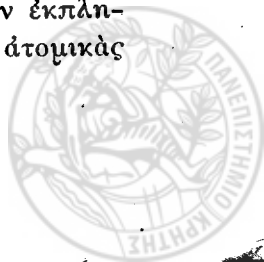

πατρία καὶ νοῦς ἀνέκαθεν ἦσαν τὰ προσόντα τῶν ἐπιλέκτων τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς, ὧν ἡ μὲν ὤξυνε τὸν δέ, ὁ δὲ ἐφεύρισκεν ὑπὲρ ἐκείνης.

Ἡ ἰδιοφυΐα αὕτη, τὸ ἐπὶ πλεόν τοῦτο τοῦ ἑλληνικοῦ ἀνθρώπου προῖόν, παρορμᾷ τοὺς Ἕλληνας εἰς τὰς μεγίστας ἐπιτυχίας, ἀφεύκτως δὲ θὰ ἐγενικεύοντο καὶ θὰ ἐπολλαπλασιάζοντο δι' αὐτῆς τὰ εἰς τὴν πατρίδα ἡμῶν προσγιγνώμενα ἀγαθὰ, ἐὰν ἐκαλλιιεργεῖτο καταλλήλως καὶ σκοπίμως ἡ ἰδιοφυΐα αὕτη. Ὅπουδῆποτε καὶ ἂν δρᾷ ἔξω τῶν στενῶν ὁρίων τοῦ Κράτους ὁ Ἕλλην, εἴτε ὡς βιομήχανος, εἴτε ὡς ἔμπορος ἢ ἐπιχειρηματίας, ποιεῖ ἀληθῆ θαύματα καὶ εἶναι αὐτόχρημα φορεὺς καὶ στοιχεῖον πολιτισμοῦ καὶ προόδου, διακρινόμενος ὑπὲρ πάντα ἄλλον λαόν. Θὰ ἤκμαζε δὲ ἀσφαλῶς καὶ ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ Κράτους, ἐὰν δὲν κατέπνιγε πολλάκις πᾶσαν ἐλευθερίαν ὑψηλοῦς δράσεως ἢ ἀσφυξία τοῦ φθόνου, τῆς διαφθορᾶς καὶ τῶν παθῶν, ἅτινα γεννᾷ ἢ κακῶς ἐννοουμένη πολιτικὴ καὶ ἢ συναφῆς ἀτιμωρησία τῶν παρανομιῶν.

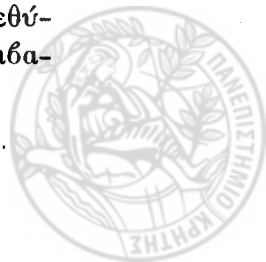
Ἄκριδῶς διὰ τοῦτο ἔπρεπε νὰ γίνωσιν ἡμῖν ἀφορμαὶ φιλοσοφικῆς καὶ ψυχολογικῆς μελέτης αἱ συνεχεῖς δωρεαὶ τῶν εὐπόρων Ἑλλήνων, ὧν ἡ ἐξυπακουομένη σημασία δοκεῖ ἡμῖν βαθυτάτη. Ἡ μήτηρ Ἑλλάς δεχομένη τὰς φιλοτίμους προσφορὰς τῶν ἀπανταχοῦ τέκνων αὐτῆς, οὐ μόνον νὰ χρησιμοποίησιν ταύτας δεόντως καθῆκον ἔχει καὶ συμφώνως τῇ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τελευταία βουλήσει τοῦ διαθέτου, ἀλλὰ καὶ νὰ χρησιμοποίησιν τὰς πλουσίας ταύτας προσφορὰς χάριν παρορμῆσεως καὶ παραδειγματισμοῦ, ὅπως καὶ ὡς πλεῖστοι ἄλλοι μιμηθῶσι τὴν ἀγαθὴν προαίρεσιν ἐκείνων, χωρὶς νὰ ἐπιπροσθῆ πως ὁ φυσικώτατος ἐνδοιασμός, μήπως δὲν ἐκκληροῦται ὁ ἱερός σκοπὸς ὑπὲρ οὗ τοσαύτας ἀτομικὰς

θυσίας ἐποιήσαντο οἱ διαθέται ἢ μήπως δὲν ἐγένετο ἡ δέουσα καὶ δημοσία πάντοτε δικαιολογουμένη διαχειρίσις.

Εἶναι ἀδύνατον οἱ δύο μέγιστοι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ἔθνικοι εὐεργέται Συγγρός καὶ Ἀβέρωφ νὰ μὴ ἔτρεφον, ἔστω καὶ πρὸς στιγμὴν, ἐν τῇ ὑπερόχῳ διανοίᾳ αὐτῶν καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ὑπερόχῳ, γνησίᾳ καὶ ἀναμφισβητήτῳ φιλοπατρίᾳ τὸν ὑφέροντα τοῦτον δισταγμὸν. Εἶναι μάλιστα λίαν περιέργος ἡ σύμπτωσις ὅτι ἀμφότεροι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐσκέπτοντο νὰ συντελέσωσιν εἰς ἀνύψωσιν τοῦ γοήτρου τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰς τὴν σύμπηξιν τῶν μόνων βάσεων μελλούσης σταθερᾶς προόδου καὶ ὅτι, χωρὶς βεβαίως νὰ διετέλουν ἐν οἰαδήποτε περὶ τούτου συνεννοήσει, ἀπὸ κοινοῦ καὶ ὁμοιομόρφως διενεοήθησαν νὰ εὐεργετήσωσι τὸ ἔθνος. Ἀφοῦ ἀμφότεροι πολλαχῶς εἶχον ἤδη παράσχει τρανὰ δείγματα τῆς γενναιοδωρίας αὐτῶν, πρωτίστως ἐζήτησαν νὰ παράσχωσι τῷ ἔθνει τὰ μέσα τῆς διανοητικῆς προόδου δι' ὑποθάψεως καὶ ἰδρύσεως ἐκπαιδευτικῶν καὶ φιλανθρωπικῶν καθιδρυμάτων, σχολείων, μουσείων, θεάτρων, γηροκομείων, νοσοκομείων καὶ τῶν τοιούτων, ἐν ταύτῳ ὅμως ὡς ἀπὸ συνθήματος ἐπρονόησαν καὶ περὶ τῶν μέσων τῆς ἐπικρατίσεως τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς τιμωρίας τῶν παρανομιῶν, ἰδρύσαντες φυλακὰς, σωφρονιστήρια καὶ ἐφηβεία, πάντοτε ἐννοεῖται ὑπὸ τοῦ ἐλατηρίου τῆς φιλανθρωπίας κινούμενοι, ὡς ἐὰν ἐσκόπουν δι' ἀνεπαισθήτου εἰρωνείας νὰ καταδείξωσιν ὅπου δεῖ τὰς ὑφισταμένας ἐλλείψεις καὶ ὅτι μόνον διὰ τῆς γενικῆς διαδόσεως καὶ ἐξαπλώσεως τῆς παιδείας ἐξευγενισθῆσεται ὁ ἑλληνικὸς λαὸς καὶ μόνον διὰ τῆς αὐστηρᾶς τηρήσεως τῶν Νόμων, ἣν ἐπεθύμουν ἴσως αὐστηροτέραν, ἐξεστὶν ἡμῖν νὰ προβιβα-

σθῶμεν εἰς τὴν περιωπὴν τῶν ἀληθῶς πεπολιτισμέ-
νων Κρατῶν, ἅτινα δὲν ἀνέχονται πλέον ληστείας καὶ
καθ' ὁδὸν ἐπιθέσεις καὶ φόνους καὶ νοσφίσεις δημοσίων
ἀγαθῶν καὶ ἰδιοτελεῖς ἐκμεταλλεύσεις ἔθνικοῦ πλούτου
ἢ καὶ ἔθνικῶν ἰδεῶν.

Ἄνθρωπος εἰς ἄκρον φιλογενῆς, δίκην πράκτορος τοῦ
Ἑλληνισμοῦ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν διάνοιαν, τὴν καρδίαν
καὶ τὴν περιουσίαν ὑπὲρ ἔθνικῶν συμφερόντων διαθέ-
σας, ἦτο ὁ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΒΕΡΩΦ,

οὗ ὁ πρὸ τριῶν ἐτῶν συμβὰς θάνατος ἐθύθισεν εἰς
εἰλικρινὲς πένθος σύμπαντα τὸν Ἑλληνισμόν.

Ὁ Γεώργιος Ἀβέρωφ ἐγεννήθη τὴν 15 Αὐγούστου
1815 ἐν τῇ ὑπὸ γνησίως ἑλληνικῶν αἰσθημάτων ἐμφο-
ρουμένη πολίχνῃ Μετσόβῳ τῆς εὐάνδρου Ἡπειροῦ. ἦτο
ὁ νεώτατος μεταξὺ ἑξ ἀδελφῶν, μόνος δὲ ἐπέζησεν
αὐτῶν. Ὅσοι τὸν ἐγνώρισαν ὁμολογοῦσιν ὅτι ἦτο γνή-
σιος τύπος τῶν φιλαποδῆμων καὶ εἰς ἄκρον ἐπιχει-
ρηματικῶν Ἡπειρωτῶν, οὗ καὶ τὴν πατρίδα ἐκ τοῦ
προσώπου καὶ τοῦ σχήματος τῆς κεφαλῆς ἠδύνατό τις
εὐκόλως νὰ μαντεύσῃ. Οἱ γονεῖς του εἶχον προορίσει
αὐτὸν νὰ γίνῃ διδάσκαλος τοῦ ἐν Μετσόβῳ ὑπὸ τῆς
κοινότητος συντηρουμένου ἑλληνικοῦ σχολείου, ἀλλ'
αὐτός, 22 ἐτῶν μόλις γενόμενος, μετέβη τὸ 1857 εἰς
Καῖρον παρὰ τῷ ἐκεῖ ἐμπορευομένῳ ἀδελφῷ του, ἐγκατέ-
λειψεν ὅμως μετ' οὗ πολὺ τὸ ὑφασματοπωλεῖον τού-
του καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν ἐκμίσθωσιν μεγάλων ἐπὶ τοῦ
Νεῖλου κτημάτων. Ὁ ἀνένδοτος του πόθος νὰ ἐπιτύχῃ
καὶ ν' ἀναρριχηθῇ εἰς ἀνωτέραν κοινωνικὴν περιωπὴν,
ἢ μέχρις αὐταπαρνήσεως καὶ ἀσκητικῆς ἐγκρατείας
λιτότητος τοῦ βίου, ἢ σῶφρων καὶ δι' αὐστηρῶς τηρουμέ-

νου προγράμματος ταξινόμησις τῶν ἐργασιῶν του ἐν παντὶ σταδίῳ, συνδεδυασμένη μετ' ἄκρας διορατικότητος καὶ εὐθείας κρίσεως, ἀπέφερον αὐτῷ ἐπιτυχίας ἐπὶ ἐπιτυχιῶν καὶ οὕτω μετ' ὀλίγα ἔτη εὐρίσκετο ἐπὶ κεφαλῆς σεβαστῆς ἥδη, πρὸ πάντων δὲ κτηματικῆς περιουσίας. Ἐγκαταστήσας δὲ προσωρινῶς ὑποκαταστήματα εἰς Ῥωσίαν καὶ ἐπιτυχῶν ἐκεῖ ἐν τῷ ἐμπορίῳ τοῦ σίτου, ἴδρυσεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῷ 1866 τὸν μέγαν του ἐμπορικὸν καὶ τραπεζικὸν οἶκον, συγκεντρώσας ἐν τῇ χειρὶ του τὴν ἀποκλειστικὴν σχεδὸν διεύθυνσιν τῶν κυριωτέρων ἐμπορικῶν καὶ χρηματιστηριακῶν ἐπιχειρήσεων τῆς Αἰγύπτου. Ἐκτοτε ἐσωρεύετο παρ' αὐτῷ ὁ χρυσός, ὅστις ἀντὶ νὰ θαμβώσῃ αὐτόν, ἐγένετο ἐν τῇ χειρὶ του τὸ μέσον πρὸς πραγματοποίησιν τοῦ διακαεστέρου πόθου τῆς ζωῆς του, ὅστις ἦτο νὰ εὐεργετῇ τοὺς ὀμοφύλους καὶ νὰ συντρέχῃ τὴν ἀρετὴν, πρὸ πάντων δὲ νὰ προσέρχηται ἀρωγὸς ὅπου διέβλεπε τὴν ἐθνικὴν ἀνάγκην.

Αἱ πρῶται τοῦ Ἀβέρωφ γενναῖαι δωρεαὶ ἀπέβλεπον εἰς φιλανθρωπικοὺς σκοποὺς ὑπὲρ τῆς ἰδιαιτέρας αὐτοῦ πατρίδος. Εἰς 2000 λίρας ἀνέρχονται αἱ συνδρομαὶ αὐτοῦ πρὸς διατήρησιν φιλανθρωπικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν καθιδρυμάτων ἐν Μετσόβῳ. Ἄλλα δὲ σπουδαῖα ποσὰ διέθεσε πρὸς ἀνέγερσιν δύο ἐκκλησιῶν, σχολείων καὶ παρθεναγωγείου, ἐνὸς τελειοτάτου φαρμακείου, νοσοκομείου καὶ αὐτοῦ ἔτι τοῦ νεκροταφείου. Τὰ πάντα ἐν αὐτοῖς δωρεὰν παρείχοντο. Πλήρης δὲ λογιστικὸς καὶ διοικητικὸς κανονισμὸς ἐξησφάλισεν εἰς τοὺς οἴονεἰ ἐν τῇ Δούλῃ δημοκρατομένους Μετσοβίτας τὴν ἀπρόσκοπτον λειτουργίαν τῶν ποικίλων εὐεργετημάτων του, ἅτινα, σὺν τῷ Ταμείῳ τῶν Ἐλεῶν διὰ τοὺς πτωχοὺς, ἐναπέθεσεν εἰς χεῖρας ἰδίας ἐφορείας.

Ὅτε τῷ 1868 ἐξεργάγη ἐν Κρήτῃ ἡ μεγάλη ἐπανά-
στασις, προσένεγκε 2000 λίρας.

Διὰ τὴν ἐν Ἀθήναις Στρατιωτικὴν Σχολὴν τῶν Εὐελ-
πίδων ἐδαπάνησεν ὑπὲρ τὰς 40,000 λίρας, διὰ δὲ τὸ
παρ' αὐτοῦ ἰδρυθὲν Ἀβερώφειον Ἐφηβεῖον ἔδωκε 12000
λίρας, ἐν τῇ φιλοanthρωπία του ποθῶν καὶ τὴν τύχην
τῶν ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ὀλισθησάντων πλασμάτων νὰ
βελτιώσῃ, σφῶζων αὐτοὺς ἀπὸ τῆς σήψεως ἐν ταῖς τρώ-
γλαις τῶν ἑλληνικῶν φυλακῶν καὶ ἀπὸ τῆς μετὰ κοινῶν
κακούργων συγχρωτίσεως, συνάμα δὲ καὶ ἐλπίδα μέλ-
λοντός τινος νὰ χαρίσῃ αὐτοῖς, εἰσαγαγῶν ἐν τῷ Ἐφη-
βεῖῳ τάξιν, ἀγωγὴν, στοιχειώδη ἐκπαίδευσιν καὶ ἐργα-
τικὴν ἐνασχόλησιν εἰς τὰς τέχνας.

Εὐρύτατον στάδιον κοινωνιολογικῆς καὶ ψυχολογικῆς
ἐρεύνης διανοίγεται ἐνταῦθα τῷ βουλομένῳ νὰ ἐμβα-
θύνη εἰς τὴν διάνοιαν τοῦ μεγάλου εὐεργέτου, ὅτε
συνέλαβε τὴν ἰδέαν τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ἐφηβείου. Τὴν
πρώτην ὤθησιν ἔδωκε βεβαίως ἡ σεπτὴ ἡμῶν Βασίλισσα
Ὁλγα, ποθοῦσα διὰ τῆς ἀγωγῆς νὰ διαπλάσῃ τὸν
ἑλληνόπαιδα τῶν λαϊκῶν ἰδίως τάξεων εἰς χρυστὸν
πολίτην Ἕλληνα. Ἄλλη δὲ φιλόπατρις καὶ αὐταπάρ-
νητος Ἕλληνίς, ἡ Αἰκατερίνη Λασκαρίδου, ὡς σύνθημα
τοῦ βίου τῆς ἔχουσα τὸ «δεῖ δὴ Ἑλληνίδων μπτέρων
ἀγαθῶν τυχεῖν», τὸν αὐτὸν ἐπεδίωξε σκοπὸν ὡς ἐργά-
τις τοῦ θαυμασίου συλλόγου τῆς Ἐνώσεως τῶν Ἑλλη-
νίδων, ἀνατρέφουσα χρυστὰς μπτέρας. Ὁ καὶ διὰ πᾶσαν
τὴν λοιπὴν του δρᾶσιν ὑψίστου ἐπαίνου ἄξιος, διὰ δὲ
τὴν ἰδρυσιν καὶ παραδειγματικὴν λειτουργίαν τῆς σχο-
λῆς τῶν ἀπόρων παίδων παντὸς θαυμασμοῦ ἀνώτερος
Σύλλογος Παρνασσός, πρὸ πολλοῦ ἐξηνυγένισε μέγα
μέρος τοῦ πτωχοτέρου πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἀνα-
θρέψας, διδάξας καὶ περισώσας ἐκ τῆς ἀφεύκτου ἄλλως

ἀπωλείας χιλιάδας υπάρξεων καὶ προαγαγῶν οὕτω τὴν ἐκπαίδευσιν μέρους τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ὁ δὲ Ἀβέρωφ, τὴν πρὸς τὴν ἐγκληματικότητα ροπὴν τῆς ἀτελῶς παιδευομένης νεολαίας κατιδὼν καὶ θελήσας νὰ πατάξῃ αὐτὴν ἐκεῖ τοῦλάχιστον ἔνθα ἦδη ἐξεδηλώθη, ἔγνω ὅτι συμπλήρωμα τῶν νηπιακῶν σχολείων καὶ λαϊκῶν ἐκπαιδευτηρίων τῆς παιδικῆς καὶ πρώτης νεανικῆς ἡλικίας ἀναγκαίως ἔσεται καὶ τὸ Ἐφηβεῖον καὶ προσέφερεν ἡμῖσιν ἑκατομύριον.

Μακρὰν ἡμῶν νὰ κατηγορήσωμεν τὴν ἑλληνικὴν νεολαίαν, τὴν ἐλπίδα ταύτην τοῦ ἔθνους. Ἄλλ' ὅμως εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι ἡ ὀξύνοια, ὁ εὐλύγιστος καὶ ἐλαστικὸς χαρακτήρ καὶ ἡ εὐπλαστος διὰ πᾶν ὥραϊον καὶ καλὸν καρδία τοῦ ἑλληνόπαιδος ἄνευ καταλλήλου ἀγωγῆς, ἦν πρώτη ἢ μῦτηρ κέκληται νὰ ἐμπνεύσῃ, ἐνδέχεται νὰ ὑποχωρήσῃσι πῶς εἰς τὰ παντὶ ἀνθρώπῳ ἐμφυτα ἐγκληματικὰ ἐνστικτα, ραδιώτερον ἴσως τῶν ὑπὸ τῶν δῶρων τῆς φύσεως ὀλιγώτερον πεπροικισμένων σχολαστικῶν ἀνθρωπομηχανῶν. Ἐὰν παρείχετο ὑποχρεωτικὴ καὶ εὐρεῖα ἡ πρώτη λαϊκὴ ἐκπαίδευσις καὶ ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἦδη παρεσκευάζετο ἡ πρὸς αὐτὴν κλίσις τῶν νεαρῶν μελλοπολιτῶν Ἑλλήνων, εἰάν ἡ διδασκαλία τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων ἐξηνυγένιζεν ἐκ τῶν πρώτων ἦδη βαθμίδων τὴν κρίσιν καὶ τὴν συνείδησιν, ὥστε νὰ ἐννοῶσιν ὅτι ἡ ἀρετὴ καὶ δι' ἑαυτὴν ἀσκουμένη ἄγει εἰς ἐπιτυχίας ἐν τῷ βίῳ, εἰάν ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἦτο δυνατόν, ὡς τοῦτο κατορθοῦται ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ, ὁ παῖς καὶ ὁ ἔφηβος νὰ καταρτισθῶσιν ἦδη εἰς μικροὺς φιλοσόφους, ἢ ἐγκληματικὴ ροπὴ μεθ' ὅλον τὸ ὑφιστάμενον ἐνστικτον θὰ ἐξεμυδενίζετο καὶ ἄνευ σωφρονιστηρίων, ἰδίᾳ κρίσει καὶ δυνάμει. Τοῦτο βεβαίως ἐσκόπουν οἱ μεγάλοι εὐεργέται χαρί-

ζοντες σχολεῖα καὶ ἐκπαιδευτήρια εἰς τὸ ἔθνος, τοῦτο δὲ ἐσκέφθη καὶ ὁ Ἀβέρωφ χαρίζων τὸ Ἐφηβεῖον διὰ τοὺς μὴ προφθάσαντας νὰ γίνωσι μικροὶ φιλόσοφοι καὶ ὀλισθήσαντας εἰς τὰ πρῶτά των ἐν τῇ κοινωνίᾳ βήματα.

Οὐδεὶς προσδοκᾷ βεβαίως νὰ προβιθασθῇ εἰς ἀληθεῖς ἐπιστήμονας ἢ νεολαία ἐκπαιδευομένη ἐν τοῖς τοιούτοις παιδευτηρίοις· ἀλλ' ὅμως, ἐὰν μάθῃ νὰ διακρίνῃ τὸ κακὸν ἀπὸ τοῦ καλοῦ καὶ ν' ἀποστρέφῃται τὸ κακόν, νὰ σέβηται πρὸ πάντων τοὺς γονεῖς καὶ πᾶν τὸ σεβασμοῦ ἄξιον καὶ νὰ μὴ περιφρονῇ ἢ χλευάζῃ οὐδέποτε, ἀλλὰ ν' ἀγαπᾷ τὸν πλησίον, τότε τὰ ἐκπαιδευτήρια ἐξεπλήρωσαν τὸν σκοπὸν αὐτῶν, τὸ δὲ Ἐφηβεῖον θὰ ἦναι διὰ τὰς ἐξαιρέσεις.

Ἐκ τῶν πρῶτων ἐπίσης ἐθνικῶν δωρεῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης λογίζονται καὶ οἱ δαπάναις τοῦ Ἀβέρωφ σπενθέντες καὶ σήμερον εἰσέτι κοσμοῦντες τὴν πρόσοψιν τῶν προπυλαίων τοῦ ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου δύο ὑπερφυσικοῦ μεγέθους ἀνδριάντες τῶν πρωτοστατῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀναγεννήσεως, Ρήγα τοῦ Φερραίου καὶ τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε'.

Προσένεγκε προσέτι 500,000 δραχμὰς πρὸς ἀποπεράτωσιν τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Πολυτεχνείου καὶ γενναῖα ποσὰ ὑπὲρ τῶν ἐκ τοῦ μεγάλου μεσσηνιακοῦ σεισμοῦ τῆς 15 Αὐγούστου 1886 παθόντων.

Ἀνεδέχθη τὴν ἰδίαις δαπάναις ἐκδοσιν σπουδαίων αὐτῷ δοκούντων φιλολογικῶν πονημάτων, ἐν οἷς καὶ ἐκδοθησομένης γενικῆς Ἱστορίας τοῦ Δημ. Βερναρδάκη.

Κατὰ τὴν ἐθνικὴν οἰκονομικὴν κρίσιν, ὅτε ἡ κυβερνήσις Τρικούπη ἠγγόνει ποῦ νὰ στραφῇ πρὸς συννομολόγησιν ἀπαραιτήτου δανείου, ὁ Γεώργιος Ἀβέρωφ ἦλθεν ἀμέσως ἀρωγός, προσενεγκὼν δάνειον 70,000

λιρῶν πρὸς τὸ Ἔθνος, εἰς τὸ κοινὸν μόνον συμφέρον ἀποβλέψας, οὐδόλως δὲ εἰς ἀτομικόν.

Ὡς ἄλλος Ἡρώδης ὁ Ἀττικὸς τῆς ἐποχῆς ἡμῶν ἀνάλαβε τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ ἀρχαίου Παναθηναϊκοῦ Σταδίου, χάριν τοῦ ὁποίου ἐδαπάνησεν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῶν Ὀλυμπιακῶν ἐν Ἀθήναις ἀγώνων ὑπὲρ τὸ ἑκατομύριον.

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐκτίσθη τὸ Ἑλληνικὸν Νοσοκομεῖον, τὸν περικαλλῆ ναὸν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ἅπαντα τὰ σχολεῖα τῆς κοινότητος καὶ ἐπροίκισεν αὐτὰ καὶ τὸ ἑλληνικὸν γυμνάσιον μὲ ἐτησίαν ἐπιχορήγησιν 1000 λιρῶν. Τέλος δὲ ἀπέσβεσεν αὐθορμήτως τὸ ἐκ 10000 λιρῶν χρέος τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος, καταστήσας οὕτως ἐφικτὴν τὴν ὑπαρξιν τῶν κτήσεων αὐτῆς. Διὸ ἡ κοινότης τῆς Ἀλεξανδρείας τὸ 1886, τιμῶσα καὶ γεραίρουσα τὸν ἄνδρα, ἐκόσμησε τὴν μεγάλην αἴθουσαν τοῦ Ἀβερωφείου Σχολείου διὰ τοῦ ἀνδριάντος αὐτοῦ, ἀναγορεύσασα αὐτὸν συγχρόνως ἰσόδιον Πρόεδρον τῆς Κοινότητος.

Ἀναρίθμητοί εἰσιν αἱ ἀγαθοεργίαι τοῦ ἀνδρὸς πρὸς μικρὰς ἑλληνικὰς κοινότητας καὶ πρὸς ἰδιώτας. Οὐδένα ὀφειλέτην ἐπίεξε ποτέ, καθὼς καὶ οὐδέποτε ἐκερδοσκοπῆσε πρὸς ζημίαν τοῦ πλησίου. Ὑπὸ πάντων δ' ἐτιμᾶτο καὶ ἠγαπάτο, οὐκ ὀλίγον δ' ἐτιμῆθη καὶ τὸ Ἔθνος του ἔνεκα τῆς παγκοσμίου ὑπολήψεως, ἣν αὐτὸς ἐκτίσασατο.

Κρυολογήσας καὶ ἐκ πνευμονίας παθὼν κατὰ Μάιον τοῦ 1899, ἀνέρρωσε μὲν καὶ μετέβη εἰς Ράμλιον, ἐκεῖ δὲ ἐξ ὑποτροπιασμοῦ τῆς νόσου ἐτελεύτησε τὴν 15 Ἰουλίου ἐν ἡλικίᾳ 84 ἐτῶν, ἐφ' ᾧ μέγα καὶ αὐθόρμητον πένθος διεχύθη ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ἐλευθέραν τε καὶ δούλην.

Ἀπέριτος καὶ λιτή, ὡς ἅπας ὁ βίος του, ἀλλ' ὅμως μεγάλη καὶ σημαντικὴ διὰ τὸ περιεχόμενον αὐτῆς, ὡς αὐτὴ αὐτὴ ἢ προσωπικότης του, ἦτο ἢ ἀπὸ 18 Μαρτίου 1898 χρονολογουμένη διαθήκη τοῦ Ἀβέρωφ.

Ἐν αὐτῇ κατοπτρίζεται ὁ χαρακτήρ καὶ ἡ ἀκραιφνὴς φιλογένειά του, ἡ στοργὴ καὶ ἡ ὀριστικὴ καὶ λεπτομεροῦς μέχρι τῶν ἐλαχίστων πρόνοια ὑπὲρ τε τῶν συγγενῶν του καὶ ὑπὲρ τῶν ἐκπαιδευτικῶν καὶ φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων τοῦ ἔθνους του. Ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους διαπνέει τὴν ὑστάτην του θέλησιν ὁ διακαῆς πόθος ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ ὁ πόνος, μεθ' οὗ ἐφρόντιζε νὰ διαθέτῃ καὶ νὰ διαπλάττῃ ἐπὶ τὸ βέλτιστον ὄχι μόνον τὰ ὑπὲρ ὧν ἡ ἀκένωτος στοργὴ του καθιδρύματά του, ἀλλὰ καὶ ἐφ' ὅσον αὐτῷ ἡ δύναμις τὰς βάσεις ἐνδόξου καὶ ἀνθηροῦ μέλλοντος τοῦ ἔθνους ἡμῶν, διαβλέπων τοῦτο ἐν τῇ ὀρθῇ καὶ σκοπίμῳ διαπαιδαγωγίῃ καὶ τῇ καθολικωτάτῃ ἐκπαιδεύσει.

Ἡ ὀλικὴ περιουσία τοῦ Γεωργίου Ἀβέρωφ ἀνῆρχετο εἰς 31 περίπου ἑκατομμύρια, ἐξ ὧν 13 ἑκατομμύρια ἀπέτελουν τὴν ἀξίαν τῆς κτηματικῆς του περιουσίας, ἦν ἅπασαν διένειμε μεταξὺ τῶν ἀνεψιῶν καὶ συγγενῶν, ἡ δὲ χρηματικὴ εἰς 18 ἑκατομμύρια, ἦν ὁ ἴδιος ὑποδιήρσεν εἰς 80 μερίδια. ὧν ἕκαστον συνεποσοῦτο εἰς 5600 λίρας περίπου.

28 1/2 μερίδια ἦτοι 6,400,000 δραχμὰς κατέλιπεν εἰς τοὺς συγγενεῖς.

43 μερίδια ἦτοι 9,600,000 δραχμ. διέθεσεν ὑπὲρ τῆς γεωργικῆς σχολῆς τῆς Λαρίσης, ὑπὲρ ἐκπαιδευτικοῦ θωρηκτοῦ πλοίου διὰ τὸ Ἑλληνικὸν Πολεμικὸν Ναυτικόν, ὑπὲρ τῆς τελείας ἀποπερατώσεως τοῦ Παναθηναϊκοῦ Σταδίου, ὑπὲρ τοῦ ἐν Ἀθήναις Ὁδείου καὶ ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τοῦ Μετσόβου.

6 δὲ μερίδια ἤτοι 1,350,000 δραχ. ὑπὲρ τοῦ ἐν Ἀθήναις Μετσοβίου Πολυτεχνείου, ὅπερ σὺν ταῖς ἐπὶ ζωῆς δωρεαῖς ἐπροικοδοτήθη ὑπὸ τοῦ μεγατίμου ἀνδρός διὰ 2 σχεδὸν ἑκατομμυρίων δραχμῶν.

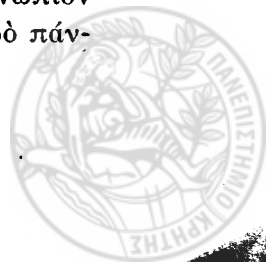
Ὅποιον μέγα πρόβλημα ψυχολογικὸν παριστᾶ ἡ δράσις, ὁ χαρακτήρ καὶ ὁ ὑπὲρ τοῦ Ἔθνους πόθος τοῦ ἀνδρός, ἐκ τῶν ἔργων του καὶ τῆς διαθήκης διαφαίνεται.

Δὲν κατεῖχε βεβαίως βαθεῖαν παιδευσιν. Τὰ πάντα ἀνεπλήρου ὅμως ὁ πρακτικὸς νοῦς καὶ ἡ ὀρθὴ κρίσις. Ἐνταῦθα σημειωθῆτω καὶ ἡ νομοταγῆς καὶ εὐσυνείδητος πορεία ἀπασῶν τῶν ἐμπορικῶν πράξεών του, ἦν ὡς ἀπαράβατον καθῆκον ἐπέβαλεν εἰς ἑαυτόν.

Ἐντὸς αὐτοῦ ἔκαιε τὸ ἱερόν πυρ τῆς κοινωφελοῦς δράσεως, αὐτὴ ἡ ἐνστικτος τοῦ Ἑλλήνος παρακαταθήκη, ἧς ἐκέκτητο ὑπερτάτην δόσιν, νὰ πράττη δηλαδὴ τὸ καλόν, αἰεὶ ὑπογραμμὸν ἔχων τὴν πρόοδον καὶ τὴν δόξαν τῆς πατρίδος του. Ἐὰν δὲ ἐφλέγετο συγχρόνως ὑπὸ εὐγενοῦς τινος φιλοδοξίας. τῆς οὐχ ἥττον παντὶ γνησίῳ Ἑλληνι ἐνστίκτου, νὰ ἐπιζητῆ νὰ λέγηται καὶ νὰ ἦναι ἐνάρετος, ἐὰν ἐζήλευε διὰ παντὸς τρόπου καὶ λογιμοῦ τὴν ὑστεροφημίαν τῆς ἀρετῆς, — δὲν ἤγαγεν αὐτὸν ἀκριβῶς ἡ ὑποτιθεμένη αὐτῇ φιλοδοξία εἰς τὴν ἀρετὴν τῆς φιλογενείας ; Δὲν προεχάραξεν εἰς τοὺς ἐπιγινομένους τὴν ὁδόν, ἦν πᾶς Ἑλλήνν ὀφείλει νὰ βαδίζῃ ἐὰν ποθῆ καὶ ἑαυτὸν χρήσιμον παράγοντα νὰ ἴδῃ καὶ τὸ ἔθνος μέγα καὶ δεδοξασμένον ;

Τοιοῦτος ἦν ὁ ἀνὴρ, οὗ τὴν μνήμην σήμερον ὑμνοῦμεν.

Τὸ Πολυτεχνεῖον ἰδίως κλίνει εὐγνωμόνως ἐνώπιον τῆς σεπτῆς σκιᾶς αὐτοῦ τὸ γόνυ. Ὁ Ἀβέρωφ πρὸ πάν-

των τὸ ἀνωκοδόμησε καὶ ἐχορήγησεν αὐτῷ τὰ μέσα τῆς ὑπάρξεως καὶ τῆς προόδου.

Ἡ δὲ πρόοδος τοῦ Πολυτεχνείου σημαίνει ἀναμφιλέκτως τὴν πρόοδον τοῦ ἔθνους ἐν ὁδῷ ὅλως νέα δι' αὐτό, ἣν ἠγνούν οἱ τὸ Πανεπιστήμιον ἰδρῦσαντες καὶ ἣν ἐχάραξαν αἱ νεώτατοι πρόοδοι τῆς ἐμπράκτου βιοτεχνικῆς ἐπιστήμης καὶ ἡ τελευταία φάσις τοῦ νεωτάτου πολιτισμοῦ.

Ἐνῶ πρὶν ἄλλα ἐπὶ τῆς ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως ἐρειδόμενα ἐπαγγέλματα δὲν ἐγινώσκοντο παρ' ἡμῖν, εἰ μὴ τὸ τοῦ θεολόγου, τὸ τοῦ νομικοῦ, τὸ τοῦ ἱατροῦ καὶ τὸ τοῦ φιλολόγου ἢ διδασκάλου, ἐκ δὲ τῶν καλῶν τεχνῶν τὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος, τὸ τοῦ ζωγράφου καὶ τὸ τοῦ γλύπτου, σήμερον προσετέθησαν εἰς τὰς ἀνθρωπίνας μαθήσεις πλεῖστοι νέοι κλάδοι, οὓς τέως ἠγνόει ἡ ἀνθρωπότης καὶ οὓς προὔκάλεσαν αἱ νέαι ἀνάγκαι τοῦ πολυτελοῦς καὶ εὐμαροῦς βίου τοῦ αἰῶνος ἡμῶν, τοῦ ἐπικληθέντος ἐν ἀρχῇ «αἰῶνος τοῦ ἀτμοῦ» καὶ περὶ τὸ τέλος «αἰῶνος τοῦ ἠλεκτρισμοῦ». Ἐνῶ πρὶν τὸ ἐλληνικὸν δημόσιον ἱκανοποιεῖτο διὰ τῶν ἐπαγγελματιῶν, οὓς παρεσκεύαζον αἱ τέσσαρες σχολαὶ τοῦ Πανεπιστημίου, μετ' ὀλίγον ἤρξατο αἰσθητὴ γινομένη ἡ ἀνάγκη τοῦ καταρτισμοῦ σχολῆς τῶν ἐργοδηγῶν καὶ μηχανικῶν, κατόπιν δὲ καὶ τῶν μηχανουργῶν. Νῦν ὅμως παρίσταται ἀναπόφευκτος ἡ ἀνάγκη τῆς ἰδρύσεως ἰδίων σχολῶν διὰ τὴν μεταλλουργίαν καὶ μεταλλευτικὴν, τὴν χημικοτεχνικὴν βιομηχανίαν καὶ τὴν ἠλεκτρολογίαν, αἵτινες ἐν ἅπασιν τοῖς Πολυτεχνείοις καὶ εἰδικοῖς σχολείοις τοῦ λοιποῦ κόσμου διδάσκονται, παρ' ἡμῖν δὲ ἀγνοεῖται εἰσέτι καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα αὐτῶν.

Ἡ ἐν Πολυτεχνείοις διδασκαλία συμπληροῖ τὴν σειράν τῶν μαθησέων τοῦ ἀνθρώπου, ὧν ὁ σημερινὸς πολι-

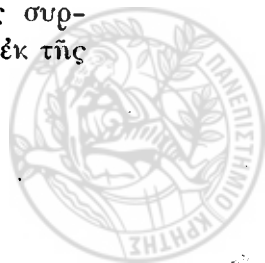
τισμός ἔχει ἀνάγκην. Τὸ Πανεπιστήμιον εἶναι τὸ ἀνώτατον ἐκπαιδευτήριον τῶν κλασικῶν σπουδῶν καὶ τὸ φυτώριον τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης καθόλου, τὸ δὲ παραλλήλως τοὺς ἀκροατὰς ἐκ τοῦ γυμνασίου ἢ ἐκ τῶν βιοτεχνικῶν σχολείων παραλαμβάνον Πολυτεχνεῖον τελειοποιεῖ αὐτοὺς εἰς τὰς τεχνικὰς μαθήσεις καὶ τὰ ἐπ' αὐτῶν βασιζόμενα ἐπαγγέλματα.

Μεθ' ἱκανοποιήσεως ἔξεστιν ἡμῖν, τοῖς ἐπὶ τεσσαρακονταετίαν ὄλην ἐν αὐτῷ διδάξασι, νὰ βεβαιώσωμεν ὅτι μολονότι ἕως τῆς σήμερον δὲν κατενοήθη δεόντως τὸ ὕψος τοῦ προορισμοῦ τοῦ Πολυτεχνείου, οὐχ ἥττον σημειοῖ ἢ μέχρι τοῦδε δρᾶσις αὐτοῦ σημαντικὴν καὶ ἀπτην τοῦ ἔθνους πρόοδον. Περὶ μνημοσύνου τοῦ μεγαλειτέρου αὐτοῦ εὐεργέτου προκειμένου, δὲν εἶναι ἀπὸ σκοποῦ νὰ μνημονεύσωμεν σήμερον καὶ τῶν λοιπῶν ὑπὲρ τοῦ Πολυτεχνείου ἐργασθέντων, δωριτῶν τε καὶ διευθυντῶν, ὧν τελευταίων μάλιστα ἢ δρᾶσις συντόμως θιγομένη, παρέχει εἰκόνα τῆς ὅλης προόδου αὐτοῦ.

1836 - 1843 Ὁ πρῶτος διευθυντὴς τοῦ Σχολείου τῶν Τεχνῶν, ὁ εὐπαίδευτος Γερμανὸς Τζένντερ, λοχαγὸς τοῦ μηχανικοῦ, καὶ οἱ

1843 - 1844 Ἀλ. Ραγκαβῆς καὶ Ἀλ. Σοῦτσος τὰς καλὰς τέχνας ἰδίως ἐκαλλιέργουν καὶ συλλογὴν γυψίνων ἐκμαγείων κατήρτισαν.

1844 - 1863 (Φεβρ.) Ὁ Λύσανδρος Καντανζόγλος ἔθετο τὰς πρώτας βάσεις τῆς Καλλιτεχνικῆς Σχολῆς, ἐξ ὀλοκλήρου ἀφοσιωθείς εἰς τὸ ἔργον καὶ πλείστας βελτιώσεις ἐπενεγκὼν κατὰ τὸ μακρὸν τῆς διευθύνσεώς του διάστημα. Τὰ ὑπ' αὐτοῦ εἰσαχθέντα Κυριακὰ Μαθήματα διέδιδον εἰς τὸν κατὰ τὰς Κυριακὰς συρρέοντα λαὸν ἐπιστημονικὰς γνώσεις ἐκ τῆς

φυσικῆς καὶ χημείας, γεωγραφίας, ιστορίας, καλλιγραφίας καὶ ἰχνογραφίας, καλλιτεχνίας, ἐμπορικῆς ἀριθμητικῆς καὶ φυσικοῦ δικαίου.

- 1863 - 1864 (Μαΐον) διηύθυνεν ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν Γερασίου Μεταξᾶ, τότε ταγματάρχου τοῦ μηχανικοῦ, Σταμ. Κρίνου, φαρμακοποιοῦ, καὶ Ι. Παπαδάκη, καθηγητοῦ.
- 1864 Διηύθυνεν ἐπ' ὀλίγους μῆνας ὁ εὐπαίδευτος Θεόδ. Ἡπίτης, τότε λοχαγὸς τῶν ἐπιτελῶν.
- 1864 - 1873 Ὁ Δημ. Σκαλιστήρης, βλέπων τὴν αἰσθητὴν γενομένην τότε ἥδη ἔλλειψιν τεχνικῶν ἀνδρῶν διὰ τε τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν καὶ τὰς ιδιωτικὰς ἀνάγκας, ἀφιερῶθη ἰδίως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ καθημερινοῦ, ὡς ἐλέγετο, σχολείου. Καὶ ὡς διευθυντῆς ὑπερανθρώπως ἐργασθεὶς καὶ ὡς καθηγητῆς πολυετῶς διδάξας καὶ τὰ ἀνώτερα μαθηματικὰ εἰσαγαγὼν, κείμενα δὲ εὐμέθοδα καὶ συνοπτικὰ καταρτίσας, ὑπῆρξεν ὁ ἰδρυτῆς τοῦ βιοτεχνικοῦ σχολείου. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ διωργανώθη τὸ μηχανουργεῖον ἐπὶ νέων βάσεων καὶ ἐγκατεστάθη τὸ σχολεῖον ἐκ τῶν οἰκημάτων Σπλιωτάκη τῆς ὁδοῦ Πειραιῶς, ἐνθα σήμερον τὸ Ὠδεῖον, εἰς τὸ νέον κτίριον.
- 1873 - 1876 (Νοέμβρ.). Δημ. Ἀντωνόπουλος, ταγματάρχης τῶν Γεν. Ἐπιτελῶν, διωργάνωσε τὴν ἐσωτερικὴν τοῦ Πολυτεχνείου ὑπηρεσίαν καὶ τὰ διδακτικὰ προγράμματα.
- 1876 - 1878 Ὁ Γεράσιμος Μαυρογιάννης, ἀνὴρ ἐμβρι-

θῶν σπουδῶν καὶ καλλιτεχνικῶς μεμορφω-
μένος, προσέθηκε νέα μαθήματα καὶ ἴδρυσε
τὰς διὰ τὴν ἀλλοδαπὴν ὑποτροφίας.

1878 - 1901 (10 Ἰανουαρίου). Ὁ Ἀναστάσιος Θεοφιλάδης,
ἔχων κύριον μέλημα τὴν ἀναδιοργάνωσιν
τοῦ Πολυτεχνείου, ἐπέτυχε τῷ 1887 δυστυχῶς μόνον
κατὰ τὸ ἥμισυ, τοῦ σχετικοῦ νομοσχεδίου ὑπὲρ τοῦ
σχολείου τῶν Καλῶν Τεχνῶν μὴ ψηφισθέντος. Θρίαμβος
ὅμως ἦτο δι' αὐτὸν ἡ ἐπιτυχία τῶν σπουδῶν ἐν τῷ Βιο-
τεχνικῷ σχολείῳ, οὗ οἱ ἀπόφοιτοι μηχανικοὶ καὶ μηχανο-
ουργοὶ ἀμιλλῶνται πρὸς τοὺς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἐκπαι-
δευθέντας. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του εἶδεν ἀνεγειρόμενον
καὶ λειτουργοῦν τὸ Ἀβερῶφειον ἀτμοκίνητον μηχανουργεῖον.
Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ἡ δόξα ὅτι τὸ μόνον ἑλληνικὸν
ἐκπαιδευτήριον, ἐν ᾧ πᾶσαι αἱ ἐξετάσεις διεξά-
γονται αὐστηρῶς, εἶναι τὸ Πολυτεχνεῖον. Τέλος δὲ
εἰσήγαγεν ἐφηρμοσμένην χημείαν καὶ μεταλλουργίαν
καὶ πρακτικὰς ἀσκήσεις.

Ἄς μαρτυρήσωσι καὶ τινες ἀριθμοὶ περὶ τῆς ἐπιδό-
σεως τοῦ Πολυτεχνείου καὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ἰδρύσεως
καὶ ὑποστηρίξεως αὐτοῦ.

Μέχρι μὲν τοῦ 1887, τῆς ἀναδιοργανώσεως δηλαδὴ
τοῦ βιοτεχνικοῦ τμήματος, ἐνεγράφησαν νέοι μαθηταὶ
6593, ἀνενέωσαν δὲ τὴν ἐγγραφὴν 3453, ἀπεφοίτησαν
δὲ περᾶντες τὰς σπουδὰς αὐτῶν ἐκ μὲν τοῦ βιοτεχνι-
κοῦ τμήματος 350, ἥτοι ἀρχιτέκτονες 108, χωρομέτραι
78 καὶ μηχανουργοὶ 64, ἐκ δὲ τῶν τεσσάρων κυριωτέ-
ρων τμημάτων τῆς καλλιτεχνικῆς σχολῆς 115, ἥτοι
ζωγράφοι 49, γλύπται 31, ξυλογράφοι καὶ χαλκογρά-
φοι 13 καὶ κοσμηματογράφοι 22. Ἀπὸ δὲ τοῦ 1887
ἐνεγράφησαν νέοι εἰς μὲν τὸ σχολεῖον τῶν Καλῶν
Τεχνῶν 1173, εἰς δὲ τὸ τῶν Βιομηχάνων Τεχνῶν 234.

Ἀπεφοίτησαν ἐκ τοῦ πρώτου 56 ζωγράφοι, 20 γλύπται, 4 χαρακταὶ καὶ 7 κοσμηματογράφοι, τὸ ὅλον 87, ἐκ δὲ τοῦ δευτέρου 151, ἥτοι 141 πολιτικοὶ μηχανικοὶ καὶ 10 μηχανουργοί. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐγγραφέντων εἰς τὸ Σχολεῖον τῶν Βιομηχανῶν Τεχνῶν κατὰ τὰ τελευταῖα 15 ἔτη, εἶναι σχετικῶς ἐλάχιστος ἕνεκα τῶν ἀπαιτουμένων πρὸς εἰσαγωγὴν προσόντων καὶ τῆς ἐνεργουμένης αὐστηρᾶς εἰσιτηρίου δοκιμασίας. Χημικοὶ δὲ καὶ ἠλεκτρολόγοι καὶ βιομήχανοι καὶ ἐπιστημονικῶς μεμορφωμένοι γεωργοί, δασονόμοι, οἴνοποιοί, ὑφαντουργοί, βαφεῖς κτλ., ὅσοι δηλαδὴ ἐκ Πολυτεχνείων καὶ εἰδικῶν σχολῶν συνήθως ἀποφοιτῶσιν, οὐδόλως, οὔτε ἐμορφώθησαν οὔτε ἀπεφοίτησαν ἐκ τοῦ Πολυτεχνείου.

Αὐτοὺς δὲ τοὺς κλάδους τῆς ἐμπράκτου ἐφαρμογῆς τῆς ἐπιστήμης εἰς τὰς τέχνας καὶ τὴν βιομηχανίαν καὶ τὰς ἐμπράκτους ἀνάγκας τοῦ καθημερινοῦ βίου εἶχον μάλιστα πρὸ ὀφθαλμῶν οἱ ποθήσαντες διὰ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Πολυτεχνείου νὰ προσφέρωσιν εἰς τὴν πατρίδα ἐκπαιδευτήριον τῶν Τεχνῶν, παράλληλον καὶ ἐθάμιλλον τοῦ Πανεπιστημίου τῶν κλασικῶν σπουδῶν, ἐξ οὗ νὰ ἐξέρχωνται ἄνδρες μέλλοντες νὰ καθοδηγήσωσι τὸν λαὸν εἰς βιοτεχνικὰς ἐπιχειρήσεις, τοσοῦτον εὐνοϊκῶς ἐπινευούσης τῆς φύσεως τῆς πατρίδος ἡμῶν, καὶ δι' αὐτῶν πρὸ πάντων ἠλπίζον τὴν πατρίδα νὰ προαγάωσιν εἰς τὴν εὐημερίαν καὶ τὸν πολιτισμὸν, ὃν βλέπομεν εἰς τὰ πρὸ πολλοῦ καλλιεργοῦντα τὴν βιομηχανίαν ἔθνη.

Τὴν ἔλλειψιν τοιοῦτου ἐκπαιδευτηρίου εἶχεν ἤδη παρατηρήσει ὁ αἰδίδιμος βασιλεὺς Ὁθων, ὁ δὲ Ν. Στουρνάρης συνέλαβε πρῶτος τὴν ἰδέαν τῆς ἰδρύσεως τεμένους διὰ τὰς τέχνας, προσενεγκὼν περὶ τὰς 500,000 δραχ. Αὐτὸν διὰ γενναίων προσφορῶν ἠκολούθησαν ὁ Μιχαὴλ

Τοσίτσα, δούς 500,000 δραχ., καὶ ἡ Ἑλένη Τοσίτσα, δωρήσασα 250.000 δρ., ἀνεγείραντες μέχρι τινὸς τὸ σημερινὸν μέγαρον τοῦ Πολυτεχνείου. Κατὰ δὲ τὸ 1873 διὰ Β. Διατάγματος ἐδόθη εἰς τὸν Γ. Ἀβέρωφ ἡ ἄδεια ν' ἀποπερατώσῃ τὸ κτίριον, ὅπερ, εἰς τοὺς τέσσαρας τούτους ἐκ Μετσόβου ἔλκοντας τὸ γένος εὐεργέτας ὀφείλων τὴν ὑπαρξίν καὶ τελειοποιήσιν, ὠνομάσθη τούτου ἔνεκα Μετσόδιον Πολυτεχνεῖον.

Ὁ Ἀβέρωφ δαπανήσας ἐκ διαλειμμάτων διὰ τὴν ἀποπεράτωσιν πλειοτέρας τῶν 400,000 δρ., ἴδρυσεν τῷ 1880 καὶ ἴδιον Μηχανουργεῖον ὡς παράρτημα τοῦ Πολυτεχνείου ἀντὶ ἐτέρων 100,000 δρ.

Διὰ τῆς διαθήκης του εἰς ἐπίμετρον διετράνωσε τὸ πρὸς τὸ Πολυτεχνεῖον, τὰς τεχνικὰς σπουδὰς καὶ τὰς καλὰς τέχνας ὑπέροχον φίλτρον, τὴν δὲ πρὸς τὰς κλεινὰς Ἀθήνας ἀγάπην εὐγλώττως ἐκφράζει ἡ εὐχὴ ν' ἀποκομισθῶσι τὰ ὀστᾶ του εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Βασιλείου, ἐφ' ᾧ καὶ ἰκανὸν χρηματικὸν ποσὸν διέθεσεν.

Ὅχι μόνον διότι τὸ ὄνομα τοῦ Ἀβέρωφ συνεδέθη πλέον μετὰ τῶν νεωτέρων Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων, οὔτε διότι ἐπροίκισε διὰ γενναίων δωρεῶν τὸ Ἔθνος, θὰ ὑμνεῖται ἔσαεί. Ἡ Ἑλλάς σέβεται ἐν αὐτῷ τὴν ἀρετὴν τοῦ ὑπὸ γνησίου πατριωτισμοῦ φλεγομένου πολίτου. Καὶ πλειότερα ἐὰν ἐδίδεν ὁ Ἀβέρωφ ἢ καὶ ὀλιγότερα ἐὰν εἶχε, μόνον τὸ ἀγνὸν καὶ θερμὸν αἰσθημᾶ του ὑπὲρ τοῦ Ἔθνους καὶ τοῦ μεγαλείου αὐτοῦ ἀρκεῖ, ὅπως αἰωνίως εὐγνωμονῇ αὐτῷ ἡ Ἑλλάς.

Ἐν Ἀθήναις, Τυπογραφεῖον "Ἑστία", Κ. Μάιναρ καὶ Ν. Καργαδοῦρη — 3291.

Ἐν Ἀθήναις Τυπογραφεῖον «Ἐστία» Κ. Μάτνεθ καὶ Ν. Καργαδοῦρη — 3291.

